

Tale for Lars Jacob Hiim

Kommuneplankonferansen 2018 (12.–13. februar)

Clarion Hotel Air, Stavanger lufthavn, Sola

13. februar kl 12.45–13.15 (30 min)

Med forbehold om endringer under fremføring

Planlegging er omstilling

Takk for invitasjonen – hyggelig – hilse fra MoM og ser at dere allerede har to dager bak dere med mange spennende innlegg og tema. Påfyll av kunnskap er viktig og jeg håper det har vært inspirerende, og kanskje har det blitt sådd noen nye ideer disse dagene. Planfaget er i stadig utvikling, og det er mye å lære av andre.

Jeg har sett på programmet og merket meg noen titler.

Selvfølgelig om plan, men også temaer som:

- Opplev Norge Unikt og Eventyrlig – reiselivsmeldingen NFD
- grønnere, smartere og mer nyskapende – industrimeldingen NFD
- Det bygger en god bro fra NFD som jeg kommer fra til KMD og plan.

Vi er en ny politisk ledelse i KMD, men det er samme regjeringen med litt utvidelse. Det betyr at vi hopper på toget i fart og skal følge opp mye som våre forgjengere har satt i gang.

Jan Tore Sanner la i fjor fram en stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter.

Her ble de store samfunnsutfordringene vi står midt oppe i nå understreket:

- Klimaendringene – påtatt oss tunge int. forpliktelser
- Nye økonomiske forutsetninger – nedtur i olje, nå opp – men kontinuerlig omstilling
- Teknologisk utvikling – digitalisering, automatisering – jobb, hverdag og transportformer endres
- Demografiske endringer – migrasjon - eldre

Dette er endringer som påvirker alle deler av samfunnet, og som krever at vi er både som samfunn og enkeltmennesker omstillingsdyktige.

Den kommunale planleggingen er et sentralt virkemiddel for å møte utfordringene og viktig for regjeringens mål om å omstille norsk økonomi, skape flere jobber (som bidrar til statsbudsjettet og ikke lever av statsbudsjettet) og oppfylle Norges klimaforpliktelser.

Planleggingen er et viktig og nødvendig verktøy for å legge til rette for næringsutvikling, utforme framtidens bosteder og boområder, redusere klimagassutslipp og bedre helse.

Dette er store oppgaver, og jeg er glad for å se at dere kommuneplanleggere er på ballen.

Vi trenger kommuner som går foran i utviklingen.

Som ikke venter på ferdige løsninger fra staten eller næringslivet, men som samarbeider om oppgavene.

Å være innovativ handler om å ta sjansen – om å tørre å gjøre feil.

Da lærer vi – da utvikler vi oss.

***

I tittelen på foredraget hevder jeg at "planlegging er omstilling".

Med det mener jeg at kommunal planlegging er en form for omstilling av lokalsamfunnet.

For på samme måte som med omstilling, handler planlegging om å ta tak i de store utfordringene og finne løsninger ut fra de forutsetningene vi har.

For eksempel må vi utvikle gode og framtidsrettede boligområder.

Som svarer på miljøutfordringene og som er forberedt for en aldrende befolkning.

Det viser seg også at flere ønsker noe annet enn eneboliger.

Og flere ønsker å ha kort avstand til dagliglivets gjøremål, og å bo mer sentralt.

Da må også mindre steder kunne tilby variasjon i boligsammensetningen.

Det gir muligheter for flere og økt valgfrihet for alle.

I Stavanger er nå byggingen av Vindmøllebakken bærekraftige bofellesskap i gang.

Et spennende prosjekt!

De nye boligene bygges i miljøvennlige materialer og skal minimere areal- og ressursbruken.

Beboerne skal dele på gjestehybel, takterrasse, felleskjøkken, allrom, veksthus og bilpool.

Til gjengjeld er den private delen litt mindre.

Området er tilrettelagt for beboere i ulik alder og livsfase, og de påvirker selv hvordan boligene skal bli.

Prosjektet er finansiert med kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet fra Husbanken.

***

Vi trenger ikke bare gode boliger.

Gode offentlige rom og møteplasser er viktige for det sosiale livet.

De gir mulighet for kontakt mellom mennesker, og er en forutsetning for et velfungerende nærmiljø.

Vi må planlegge slik at alle kan bli med.

Barn og unge, voksne og eldre.

Vi må skape aldersvennlige og helsefremmende samfunn.

Trygge forbindelser for gående og syklende gjør at flere kan komme seg fram enkelt og miljøvennlig.

Grønne områder, byrom og korridorer åpner også for rekreasjon, fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Slike områder har stor verdi.

For eksempel har forskning vist at grønnstrukturen i Oslo årlig utfører tjenester verdt milliarder.

Det kan være vannhåndtering, ivaretagelser av biologisk mangfold og en rekke andre økosystemtjenester.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt ut en idehåndbok om hvordan vi kan utvikle byromsnettverk i byer og tettsteder.

Det er lagt vekt på enkel og pedagogisk framstilling, med fram mange gode eksempler fra hele landet.

Idehåndboka har fått gode tilbakemeldinger og er satt opp som pensum både på NMBU og NTNU.

Dere finner idehåndboka på departementets nettsider.

***

Det er viktig å løfte fram gode eksempler og forbilder for by- og stedsutvikling.

Hvert år deler derfor staten ut en pris for attraktiv og bærekraftig by – attraktiv by-prisen.

Årets nominasjonsprosess åpner torsdag den 15. februar.

Her bruker vi Facebook, og alle i hele Norge kan nominere sin by eller sitt sted.

Prisen skal belønne planlegging og gjennomføring av bærekraftig by- og stedsutvikling med høy kvalitet. De tre siste årene var vinnerne Bodø, Trondheim og Fredrikstad.

Jeg oppfordrer alle til å nominere sitt sted, eller kanskje nabokommunen? (selv om det kanskje sitter langt inne) Dere kan nominere fram til og med 16. mars.

***

Regjeringen er opptatt av at alle skal kunne bo godt og trygt. Det betyr at det må bygges nok boliger, og til priser folk har råd til.

For å få til dette har regjeringen de siste fire årene gjennomført en rekke forenklinger i plan- og bygningsloven.

Dette arbeidet videreføres.

Målet er raskere, enklere og smidigere plan- og byggeprosesser.

Etter forslag fra oss, vedtok Stortinget både i februar og juni 2017 nye forenklinger i plandelen av plan- og bygningsloven. Kommunene kan nå stoppe urealistiske planinitiativ tidlig i planprosessen – det er bedre med et nei enn et tja.

Avklaringene i oppstartmøtet er blitt mer forpliktende for å skape større forutsigbarhet i det videre planarbeidet.

Dette gjør at planprosessen blir mer strukturert, og partene blir enige om målet tidligere og hvordan man kommer dit.

Det er blitt enklere å endre planer og oppheve utdaterte planer. Større planendringer enn tidligere kan gjennomføres uten at det er nødvendig med full planbehandling.

Kommunene skal i litt større grad kunne bruke sitt eget, gode planfaglige skjønn når de vurderer hvor mye saksbehandling som er nødvendig for å gjennomføre endringer.

Samlet sett blir planprosessen mer forutsigbar og smidigere.

Vi vet at det er krevende å arbeide med fortetting.

Det tar ofte mye lenger tid enn ønskelig.

Fremover vil vi derfor forenkle prosessene og regelverket for gjennomføring av fortetting og transformasjon.

Vi må sikre bedre sammenheng mellom planlegging og byggesaksbehandling, rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler.

Regjeringen vil forsterke samarbeidet mellom staten og kommunene om digitalisering, klart språk og andre tiltak som fremmer brukerorientering, innovasjon og effektivitet.

Vi vil legge til rette for digitale plan- og byggesaksprosesser.

Og vi vil sikre bedre selvbetjeningsløsninger for offentlige kartdata, plandata og bygnings- og eiendomsinformasjon.

Departementet jobber nå med å standardisere og utvikle digitale planbestemmelser som kan knyttes rett til plankart.

Men det skal fortsatt være mulig å utforme planbestemmelser

som dekker alle behov, ikke alt egner seg for standardisering. Mer digitale planbestemmelser gir bedre sammenheng mellom plankart og bestemmelser.

Det gir raskere planprosesser og gjør mer automatiske byggesaksprosesser mulig.

Da kan byggenæringen og privatpersoner spare tid på byggesøknader, og kommunene kan prioritere ressurser til andre oppgaver.

I tillegg jobbes det med å spesifisere og standardisere muligheter for 3D-planlegging.

***

I Stortingsmeldingen og bærekraftige byer og sterke distrikter etterspør vi "næringsvennlige kommuner". Og Monica har varslet at hun som kommunalminister vil vektlegge kommunenes rolle for næringslivet.

Kommunene er viktige tilretteleggere og samarbeidspartnere for det private næringslivet.

Vi må legge til rette for jobbskaping.

Uten næringsvirksomhet og jobber får vi ikke levende lokalsamfunn.

De viktigste næringspolitikkerne er derfor ofte lokalpolitikkerne.

Tilgang på areal, tjenestetilbud og lokal infrastruktur er eksempler på hvordan kommunene påvirker vilkårene for næringslivet.

Som gjør det attraktivt for næringslivet å lokalisere virksomhet i kommunen.

Langsiktige og oppdaterte arealplaner er viktig både for eksisterende virksomheter og for å tiltrekke seg ny virksomhet.

Det gir forutsigbarhet og sikkerhet for investeringer.

Det gir også grunnlag for rask behandling av byggesøknader og av private reguleringsforslag.

Hitra kommune er en av mange distriktskommuner som legger aktivt til rette for næringsvirksomhet.

Kommunen kjøpte i 2009 opp et areal på 1000 dekar på Jøsnøya og har selv stått for planlegging og utvikling.

Et av målene med prosjektet er å overføre mest mulig gods fra land- til sjøtransport.

Nærhet til skipsleia og sjømatbedrifter gjør dette mulig.

Privat næringsliv vil investere for over to milliarder kroner bare i første byggetrinn, og området vil gi 800 arbeidsplasser.

Hitra kysthavn og industripark gir dermed vekst i næringslivet, nye arbeidsplasser og mer miljøvennlig godstransport.

I dag er mye av næringslivet tjenestebasert.

Disse næringene har først og fremst behov for tilgang på kunnskap og kompetanse.

De er kanskje ikke så arealkrevende, men er avhengige av riktig lokalisering.

Vi vet at bedrifter drar fordel av å ligge nær hverandre – det er i klynger vi finner mange av de mest konkurransedyktige bedriftene i Norge.

Og vi vet at dette er en av de viktigste økonomiske drivkreftene bak veksten i byregionene.

Det er derfor ikke overraskende at Produktivitetskommisjonen framhevet areal- og transportpolitikken i byområdene som en viktig faktor for produktivitetsvekst.

Kommisjonen pekte på at det må fortettes i trafikknutepunkter og legges til rette for høy kollektivdekning.

Det er også god klimapolitikk.

Da må vi gjøre noe med den fragmenterte arealplanleggingen som fortsatt preger mange regioner.

Regional planlegging er et viktig virkemiddel for å få til dette.

Og regjeringen vil nå gjøre de regionale planene mer forpliktende.

Byvekstavtalene er et viktig tiltak for å sikre at regionale planer følges opp.

De forplikter staten, fylkeskommunene og kommunene til investeringer og tiltak som bidrar til reell samordning av areal- og transportplanleggingen i byområdene.

I første omgang gjelder disse avtalene de fire største byområdene.

Nå står Tromsøområdet, Kristiansandsområdet, Grenland, Buskerudbyen og Nedre Glomma for tur.

***

God infrastruktur er viktig for å skape gode bo- og arbeidsregioner.

Og for å knytte varer og tjenester til markedene.

Regjeringen har derfor tatt i bruk statlig plan i flere veg- og baneprosjekter av nasjonal betydning.

Det bidrar til raskere planprosesser.

For eksempel ble hele planprosessen for E10 Hålogalandsveien gjennomført på litt over to år.

Tidligere kunne slike prosesser ta to til fem ganger så lang tid.

Og de fleste kommunene har vært positive.

For statlig plan betyr ikke at kommunene overkjøres, men bare at staten holder hånden på rattet.

For også i framtiden vil de fleste statlige tiltak vedtas i kommunale planer.

***

I Jeløyerklæringa sier regjeringen at vi vil legge stor vekt på lokaldemokratiet i plan- og utbyggingssaker, samtidig som viktige nasjonale hensyn skal ivaretas.

Vi har hevet terskelen for innsigelser og gitt kommunene økt handlingsrom.

Men med større frihet følger også større ansvar.

Oppgaven med å sikre nasjonale og regionale interesser i planleggingen skal tas alvorlig.

Det betyr at kommunene må samarbeide tett med statlige og regionale myndigheter.

Å unngå innsigelser er et felles ansvar.

Da kan man få til løsninger som er tilpasset de lokale forholdene.

Dette stiller store krav til planleggingen i kommunene.

Departementet er opptatt av at kommunene har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til planoppgaver.

Det er nødvendig for at kommunene skal kunne være en aktiv samfunnsutvikler.

Og for raskere og bedre planprosesser for boligbygging, samferdsel og næringsutvikling.

En av begrunnelsene for kommunereformen har nettopp vært å få større planfaglige miljøer.

Regjeringen vil også arbeide for å styrke

planleggerutdanningen, slik Stortinget har vært opptatt av.

På sikt vil dette gi kommunene bedre tilgang på kompetanse.

***

For at kommunene og fylkeskommunene skal kunne planlegge godt og effektivt, må staten være tydelig på hvilke rammer og føringer som gjelder.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er med på å tydeliggjøre disse rammene.

Her samler regjeringen de viktigste målene og føringene for samfunns- og arealplanleggingen på ett sted.

Dagens forventningsdokument ble vedtatt i 2015.

Der vektlegger vi gode og effektive planprosesser, bærekraftig areal- og samfunnsutvikling og attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder.

Som mange av dere vet, skal vi legge fram nye nasjonale forventninger i 2019.

Det blir et viktig utgangspunkt når dere skal i gang med neste generasjon av regionale og kommunale planstrategier etter kommune- og fylkesvalget i 2019.

Oppfølging fra alle parter bidrar til bedre sammenheng mellom nasjonal, regional og kommunal planlegging.

***

Kommunene må være næringsvennlige.

Men de må også være klima- og miljøvennlige og menneskevennlige.

Det er i de kommunale planene de nødvendige avveiningene gjøres.

Basert på lokaldemokrati og medvirkning fra de det gjelder.

Denne regjeringen tror på at samfunnet utvikles best nedenfra. Derfor tror vi også på den kommunale planleggingen og på dere som gjør jobben.

Takk for oppmerksomheten og lykke til med framtidige planoppgaver.